

कृषि-मौसम सल्लाह सेवा बुलेटिन

जारी मिति : ४ भाद्र २०७२

अवधी : ४ भाद्र २०७२ - १० भाद्र २०७२

जिल्ला : बाँके

(जारी गर्ने: PPCR/BRCH/AMIS project, MOAD; AERD, NARC and Agro-met Section, DHM)

नेपालगञ्ज एयरपोर्ट, बाँकेको मौसमी तथ्यांक

गत हप्ता २८ श्रावण २०७२ मा अन्त्य भएको मौसमी अवस्था

मौसमी विवरण	गत हप्ता (२२ श्रावण असार २०७२ देखि २८ श्रावण २०७२ सम्म)
कुल वर्षा (मि.मी.)	१०९.९
अधिकतम तापक्रम (°सेन्टीग्रेड) को दायरा	२८.० — ३६.५
न्यूनतम तापक्रम (°सेन्टीग्रेड) को दायरा	२३.७ — २६.१
अधिकतम सापेक्षिक आर्द्रता (%) को दायरा	९४.६ — ९९.२
न्यूनतम सापेक्षिक आर्द्रता (%) को दायरा	६१.७ — ९२.४
हावाको गति (मि/से) को दायरा	०.७५ — २.७५
हावाको दिशाको दायरा	उत्तर पूर्व देखि दक्षिण-पूर्व

२९ श्रावण २०७२ देखि ०३ भाद्र २०७२ सम्मको मौसमी विवरण

विवरण	दिन (१४ अगष्ट २०१५ - २० अगष्ट २०१५)						
	२९/०४/०७२	३०/०४/०७२	३१/०४/०७२	३२/०४/०७२	०१/०५/०७२	०२/०५/०७२	०३/०५/०७२
वर्षा (मि.मी.)	२०.५	३.१	३.२	१०.५	८२.९	१४.७	०.३
अधिकतम तापक्रम (°सेन्टीग्रेड)	३३.०	३५.०	३१.६	२७.७	२७.७	३३.०	३२.६
न्यूनतम तापक्रम (°सेन्टीग्रेड)	२५.३	२६.१	२५.०	२५.५	२५.५	२६.०	२६.५
अधिकतम सापेक्षिक आर्द्रता (%)	९३.१	९२.४	९९.२	१००	१००	९९.२	९६.२
न्यूनतम सापेक्षिक आर्द्रता (%)	७३.७	६७.८	७९.९	९३.९	८५.८	७८.५	७४.४
हावाको औसत गति (मि/से)	१.७५	३.५	०.५	२.०	१.५	०.७५	२.५
औसत हावाको दिशा	उत्तर-पूर्व	दक्षिण-पश्चिम	दत्तर-पूर्व	दक्षिण-पूर्व	उत्तर-पूर्व	उत्तर-पूर्व	दक्षिण-पश्चिम

कृषि-मौसम सल्लाह सेवा बुलेटिन, वर्ष १, अंक ७, ०४ भाद्र २०७२, बाँके जिल्ला, अवधी : ४ भाद्र २०७२ - १० भाद्र २०७२

कृषि-सल्लाह

क. मौसमी विश्लेषण

- आगामी हप्ता हल्का वर्षा हुने तर सोमवार देखि मौसममा सुधार भई क्षणिक मात्रामा वर्षा हुनसक्ने पूर्वानुमान गरिएको छ साथै सापेक्षिक आर्द्रता औसतमा ७०% भन्दा माथि रहने तथा तापक्रम यस हप्ताकै जस्तै रहने सम्भावना छ ।

ख. बालीनाली

१. धान बाली

- असिंचित क्षेत्रमा अझै धान लगाउनुपरेमा चाँडै पाक्ने (११०-१२० दिनमा पाक्ने) जातको धान लगाउनु होला ।
- धान खेतमा पात वेरुवा किराको प्रकोप २५-३०% सम्म देखिएमा विषादीको प्रयोग नगर्नुहोला (धान खेतमा भएका मित्र जीव किराहरु नष्ट हुने भएकोले) । तर ३०% भन्दा बढी क्षती देखिएमा मात्र *अल्फा म्याथ्रिन* १०% इ.सी., १.५ एम.एल. प्रति लिटर पानीमा मिसाएर २० लिटर प्रति कठ्ठाको दरमा धानको पात भिज्ने गरी छर्ने ।
- धानको उन्नत जातमा सिफारिस गरिएको मलको मात्रा प्रयोग गर्नाले रोग, किराको प्रकोप बाट बच्न सकिन्छ ।
- धानमा झारपात नियन्त्रण गर्न दानादार *ब्युटाक्लोर* ८००-९०० ग्राम प्रति कठ्ठाको दरले सुख्खा बालुवा वा बलौटे माटो सँग मिसाएर धान रोपेको ३-४ दिन भित्र छर्नुपर्दछ ।
- धान रोपेको २-३ हप्ता भएको खेतमा गुबो मर्ने समस्याबाट बच्न कृषकहरुले समय समयमा खेतको निरिक्षण गर्न उपयुक्त हुन्छ ।
- धान रोपेको ३ हप्ता भैसकेको खेतमा कृषकहरुले गोडमेल गरेपछि मात्र सिंचित क्षेत्रमा ४ के.जी. ३५० ग्राम प्रति कठ्ठाका दरले र असिंचित क्षेत्रमा ३ के.जी. ६५० ग्राम प्रति कठ्ठाका दरले युरिया टपड्रेस गर्न उपयुक्त हुन्छ ।

मरुवा रोग (ब्लाष्ट)

रोग व्यवस्थापन:-

वीम वा अन्य कुनै ट्राइसाइक्ल्याजोल युक्त विषादी १ ग्राम प्रति लिटर पानीमा मिलाई छर्ने वा कासु वी २ एमएल प्रति लिटर पानीमा मिसाई ७-१० दिनको अन्तरालमा २ पटक छर्ने ।

लक्षण

यो रोग धानको गाज लाग्ने अवस्थामा पातमा लाग्ने रोग हो। पातको दुबै छेउ तिर चुच्चिएका अण्डाकार खैरा थोप्लाहरु देखिनु यसको लक्षण हो। यी थोप्लाको विचमा सेतो विन्दु हुन्छ र विस्तारै बढ्दै गई पातहरु डढ्दै जान्छ ।

तस्विर:- धानमा लाग्ने मरुवा रोग

खैरा रोग

यो रोग कुनै खास जीवाणुबाट हुने नभई *जिक* नामक सुक्ष्म खाद्य तत्वको कमीले गर्दा हुन्छ ।

लक्षण: धान रोपेको १०-१५ दिन पछिनै देखा पर्दछ । शुरूमा बोटको तल्लो अर्थात पुरानो पात पहेलो भई पातको नशाको विचमा बढी पहेलोपन देखिन्छ । यसरी पहेलोपन बढी हुनुको साथै पातमा खैरो रंगको अति साना साना थोप्लाहरूको धब्बा विकास भई पात पुरै बदामी खैरो रंगको हुन जान्छ । यस्ता विरूवाको वृद्धि अति कम हुन्छ, बोट होचो हुन्छ, गाज कम लाग्छ र पुरै बोट मरेर जान पनि सक्छ ।

रोग व्यवस्थापन: खेतमा निकासको राम्रो प्रबन्ध मिलाउने । लगाई सकेको धान बालीमा यो रोग देखा परेमा १७० ग्राम *जिक सल्फेट* र ८५ ग्राम कृषि चून ३२ लिटर पानीमा मिलाई प्रति कठ्ठाका दरले आवश्यकता हेरी २-३ पटक १०-१२ दिनको फरकमा छर्ने वा बजारमा पाईने *जिक* तत्व सुक्ष्म मलखाद्यको प्रयोग गर्ने ।

पातको फेद डडुवा (सीथ ब्लाइट) रोग

लक्षण:- धान रोपाई गरेको ३ हप्ता पछि यस रोगको लक्षण देखा पर्न सक्छ । राम्रो संग गाजिएको धानको गाजलाई हातले उज्यालो तर्फ पल्टाएर/ढल्काएर राम्रो संग धानको फेद देखि माथि सम्म हेरेमा पातको फेदमा अण्डाकार खैरो-खैरो हरियो रंगका थोप्लाहरू देखिन्छन् । पछि यी थोप्लाहरूको आकारमा वृद्धि हुन्छ । प्रकोप बढी भएमा यी थोप्लाहरू पातमा समेत पुग्छन् र पुरा पातमा फैलिन्छ । फलस्वरूप पुरै बोट डढेको जस्तो देखिन्छ ।

रोगको व्यवस्थापन:- रोगको प्रकोप बढेमा *भ्यालिडामाइसिन* २ एम्.एल प्रति लिटर पानीको दरले सफा मौसम भएको समयमा छर्नु उपयुक्त हुन्छ । *नाइट्रोजन* मल मात्र बढी प्रयोग नगरी *फोस्फोरस* र *पोटास मल* प्रयोग गर्दा उपयुक्त हुन्छ ।

२. मकै बाली

- वर्षातको समय भएकोले पानी निकासको राम्रो व्यवस्था गर्नु उपयुक्त हुन्छ ।
- मकैको बोट ४०-५० से.मी. वा घुँडाको उचाई सम्म अग्लो भए पछि गोडमेल गरी युरिया ३ के.जी. ७०० ग्राम प्रति कठ्ठाको दरले टपड्रेस गर्नु उपयुक्त हुन्छ ।

३. अरहर \बदाम(मुम्फली)\भटमास

- अरहर, बदाम र भटमास लगाईएको जग्गामा पानी निकासको राम्रो व्यवस्था गर्नु पर्दछ ।
- अरहर, बदाम र भटमास लगाईएको जग्गामा गोडमेल गरी उकेरा लगाउन उपयुक्त हुन्छ ।

४. फलफूल बाली

- केरा लगायत अन्य फलफूलहरू जस्तै- अनार, अँगुर, भुईँकटहर आदिमा पानी जम्न नदिन पानी निकासको राम्रो व्यवस्था गर्नु पर्दछ ।

- केरा खेती गर्नु भएका कृषकहरूले केराको घारीमा प्रशस्त कोथाहरू आउने भएकोले माउबोट सँग २ वटा कोथा मात्र रहने गरि बाँकी कोथाहरू हटाउनु पर्छ । कोथा हटाउन केराको घारीको कोथा फेदैदेखि उखेलनु पर्छ ।
- व्यवसायिक रूपले आँपको नर्सरी स्थापना गरी ग्राफ्टेड विरुवा विक्री वितरण गर्नुहुने कृषकहरूले स्थानीय आँपको कोयामा उन्नत जातको साइन ग्राफिटङ्ग गर्नु उपयुक्त हुन्छ ।
- आँपमा ग्राफिटङ्ग गर्दा प्लाष्टिक टेपले ग्राफिटङ्ग गरेको भागमा राम्ररी बाध्नु र मैन लगाउनु पर्छ । यसरी मैन दल्दा वर्षातको पानीबाट ग्राफिटङ्ग गरेको घाउमा ढुसीको विकास प्रकोप रोक्न सकिन्छ ।

५. तरकारी बालीहरू

- काउली, बन्दा जस्ता तरकारी बालीहरूको अगौटे जातहरूको नर्सरी राख्ने उपयुक्त समय यहि हो ।
- ब्याड राख्ने जग्गाको माटोको उपचार गर्नु परेमा बेभिष्टिन ६ ग्राम प्रति लिटर पानीमा मिसाई बिउ राख्नु ३-४ दिन अगाडी छर्कदा उपयुक्त हुन्छ ।
- नर्सरी राख्दा १ विक्ता (१५-२० से.मी.) अग्लो ब्याड बनाई ४ अँगुलको फरकमा लाइन कोरेर पातलो गरी बिउ राख्ने र हल्का माटोले पुरेपछी छापो राख्ने ।
- भिन्डी (रामतोरिया)मा भाइरस रोग सेतो झिंगाले सार्ने भएकोले सोको व्यवस्थापनको लागि एसिटामिप्रीड (इक्का) २०% एस्.सी. ०.५ मि.ली प्रति लिटर पानीमा मिसाइ बोट भिज्ने गरी छर्कने ।
- रामतोरियामा भाइरस रोग लागेको भएमा भिकोर्न एच झोल ०.५ मि.ली प्रति लिटर पानीमा मिसाइ बोट भिज्ने गरी छर्कने ।
- भण्टाको डाँठ तथा फलको गबारो व्यवस्थापनको लागि गबारोको कारण ओईलाएको मुन्टा, पात तथा फल टिपी करीव १ फुट गहिरो खाडलमा पुर्ने वा जलाउने । क्लोरानट्रानिलिप्रोल (कोराजेन) १८.५ इ.सि. ०.२ मि.लि. प्रति लिटर पानीमा मिसाई बोट भिज्ने गरी छर्ने ।
- नर्सरी ब्याडमा बेर्ना उम्रिन थालेको भए छापो हटाउनु होला । यो अवस्थामा फेद काट्ने किरा र बेर्ना कुहिने रोग लाग्न सक्ने भएकोले नर्सरी ब्याडको नियमित निरिक्षण गर्नुहोला । फेद काट्ने किरा र बेर्ना कुहिने रोगको व्यवस्थापन गर्न क्लोरोपाईरीफोस १६% को ०.५ मि.ली र कार्बोनडाइजिम (बेभिष्टिन) ५०% डब्लु पि.को १ ग्राम प्रति लिटर पानीमा घोली स्प्रेयर बाट नर्सरी ब्याड भिज्ने गरी छर्नु पर्दछ ।
- खुर्सानीको फल लागिसकेको अवस्थामा पात तथा फलमा लाग्ने थोप्ले रोग (सर्कास्पोरा र एन्थ्राक्नोज रोग) लाग्न सक्ने हुनाले बेभिष्टिन ५०% डब्लु पि. को २ ग्राम प्रति लिटर पानीमा घोली पात तथा फल भिज्ने गरी छर्ने ।
- अत्याधिक तापक्रमको कारण सुख्खा भएमा खुर्सानीमा फल झर्न सक्ने सम्भावना हुने भएकोले स्ट्रिडकल वा हजारिले पानी दिने र तल-तलका पात चुड्ने ।
- ओइलाउने रोग:- गोलभेडा, खुर्सानी, भन्टा बालीमा २४ घण्टा भन्दा बढी समय सम्म पानी जम्न गएमा बोटहरू ओइलाउने भएकोले पानीको राम्रो निकास गर्नु पर्दछ । गोलभेडा खेती गर्ने कृषकले ओइलाउने रोग अवरोधक जात (सृजना) लगाउनु उपयुक्त हुन्छ ।
- प्याजको सेट:- वर्षातको समय भएको कारण १ मिटर चौडाई, १५-२० से.मि उचाइ र लम्बाई आफुलाई चाहिए अनुसारको नर्सरी ब्याड बनाउनु पर्दछ । उक्त सेटको लागि प्याजको जात नासिक

५३ वा नासिक रेड ४ अंगुलको फरकमा १ इन्च जति गहिरो लाइन कोरी ४५-५० ग्राम प्रति मिटरमा बाक्लो गरी छर्नु पर्दछ र फुक्का माटोले हल्का पुरी दिनु पर्दछ । वर्षातको समय भएकोले प्लाष्टिकको गुमोज पनि बनाउनु पर्दछ ।

६. अन्य

- पानी परिरहने तथा सापेक्षिक आर्द्रता पनि बढि नै रहने सम्भावना भएकोले घरमा भण्डारण गरिएको खाद्यान्न तथा वीउहरुलाई रोग तथा किराबाट बचाउन समय समयमा हेरचाह गर्नु उपयुक्त हुन्छ ।
- खेतबारीमा देखिने सबै किराहरु हानिकारक हुदैनन् । तसर्थ किरा देखिने बितिकै विषादीको प्रयोग नगरौं । मित्रजीव किराहरु जस्तै माकुरा, गाइने किरा, सात थोप्ले खपटे किरा, बारुला, नमस्ते किरा (प्रेइङ्ग मेन्टीड) देखिएमा तिनिहरुको संरक्षण र संबर्द्धन गरौं ।
- मौरीलाई वर्षातको समयमा चरन कम हुने भएकोले मौरी घरमा अवलोकन गरी चाकामा खानेकुराको कमी छ भने चिनी चास्नी दिनु पर्दछ । चिनी चास्नीको मात्रा १०० एम.एल पानीमा १०० ग्राम चिनी मिसाई उमाल्ने र उक्त झोललाई चिसो बनाएर खुवाउनु पर्दछ ।
- मौरीको घर राखेको सबै खुट्टाहरुमा कचौरा/प्लास्टिकको बट्टामा पानी राख्नु पर्दछ ।
- मौरी घरमा रोग, सुलसुले र रानु भए नभएको नियमित अवलोकन गर्नु पर्दछ ।

ग. पशुपालन

- भारी वर्षाले गर्दा हुने बाढीमा मुसाको मुत्र बाट सर्ने *लेप्टोस्पाइरोसिस* नामक *जुनोटिक* रोगको प्रकोप बढि हुने भएकाले धान/खेतबारीमा खाली खुट्टा जानु उपयुक्त हुदैन र बुट लगाउनु पर्दछ ।
- तापक्रम र सापेक्षिक आर्द्रता बढी भएकाले कुखुरा र गाई-भैंसीको गोठमा पंखा वा पानीको फोहरा वा स्प्रिङ्गल पदती वा कुलरको व्यवस्था गर्नु उपयुक्त हुन्छ ।
- गाई-गोरुमा साउने रोगको प्रकोप हुन नदिन लामखुट्टे र भुसुनाको टोकाई बाट बचाई राख्न झ्याल ढोकामा तार जालीको व्यवस्था गर्नु पर्छ । लामखुट्टे र भुसुनाको चहल पहल कम हुने बखत (विहान)मा चराउन लैजानु पर्छ ।
- बाख्रामा देखिने कुम्भी (ढकेरी) रोगको रोकथाम गर्न श्रावण देखी कात्तिक सम्म मासिक एक चक्की *डाई ईथाइल कार्बामाजिन* (डी.ई.सी)-१०० मि.ग्रा. खुवाउने । ढकेरी लागेका बाख्राको हकमा दैनिक एक चक्की सात दिन सम्म खुवाउने र साथमा *भिटामिन बी कम्प्लेक्स*को सुई २-३ दिन सम्म लगाउने ।
- छेर्ने रोग भएका गाईवस्तुलाई *सल्फा बोलस* (चक्की) दाना वा सख्खरमा ४ चक्की राखेर विहान र बेलुका ३ दिन सम्म खुवाउने र ओभानो घाँस खुवाउने । यसो गर्दा पनि रोकिएन भने गोबर जाँच गर्ने र परजिवि देखिएमा *अल्बेन्डाजोल* १० एम.जी प्रति के जी शारीरिक तैलको दरले खुवाउने ।
- बाख्राको *मोओला*को लागी ५% *पोभीडिन आयोडिन* वा १% *कपर सल्फेट* वा २% *बोरिक एसिड*को झोल वा १% *पोटास*को घोलले मुख सफा गर्नु उपयुक्त हुन्छ । मोओलाको भाइरस घाउ, चोटपटक लागेको वा काटेको ठाँउबाट मानिसमा सर्न गई त्यस्तै प्रकारको घाउ खटिरा आउन सक्ने हुनाले त्यस्तो रोगी बाख्रालाई घाउ चोटपटक नलागेको मान्छे वा पन्जा लगाएर स्याहार सुसार गर्नु पर्दछ ।
- भैंसी झोक्राइ घाँस खान छोडेमा दैनिक ३-४ चक्की *रुमिनोटोरिक बोलस* ३-४ दिनसम्म खुवाउनु उपयुक्त हुन्छ ।
- माछा पोखरीमा घुलित अक्सिजनको मात्रा बढाउन हावा यन्त्र (एरेटर) को प्रयोग गर्ने ।

कृषि-मौसम सल्लाह सेवा बुलेटिन, वर्ष १, अंक ७, ०४ भाद्र २०७२, बाँके जिल्ला, अवधी : ४ भाद्र २०७२ - १० भाद्र २०७२

घ. रोग/किरा

१. फल कुहाउने औसा

- काँक्रा, फर्सी, करेला समुहका वालीमा औसा देखिएमा थोरै कपासमा १-२ थोपा *क्यु ल्युर*, १-२ थोपा *मिथाईल युजिनोल* र *मालाथियन ५० इ.सी.* १ लिटर पानीमा मिसाएर बनाएको झोलको १-२ थोपा मिसाई जमिन देखि करिब ३ फिट उचाईमा पासो बनाएर खेत बारीमा राख्नु उपयुक्त हुन्छ।
- *मालाथियन ५० इ.सी.*, २ एम.एल प्रति लिटर र २ ग्राम चिनी (भेली) पानीमा मिसाएर खेत बारीको चारकुनामा छर्नु राम्रो हुन्छ।

२. लाही (एफीड)

- गाईको गहुँत र पानी १:४ को अनुपातमा मिसाएर रातभरी राखेर लाही लागेको ठाँउमा भिजे गरी भोलीपल्ट अनुकूल मौसममा छर्कनु राम्रो हुन्छ।
- *मालाथियन ५० इ.सी.*, २ मि.लि. प्रति लिटरको दरले पानीमा मिसाई लाही लागेको ठाँउमा भिजे गरी अनुकूल मौसममा छर्कनु उपयुक्त हुन्छ।

~\$\$\$\$\$\$\$\$\$\$\$\$\$\$\$\$\$~